

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

row overaged.
r. Experiences
is established
itions, income
the professio-
bour force in
the demogra-
s incentive for
created more

al, ára füzve

ssége. A nő-
Több mint
akájával ügy-
őföldi növé-
teit foglalja
1215 oldal, a
e 145,— Ft.)
mesztés. Tel-
ma zöldség-
életi és gya-
3 oldal, ára

etika az állat-
meretterjesz-
szakemberek
ve 19,— Ft.)
módszerek a
Tudományos
berek számá-
korlati meg-
09 oldal, ára

ni tejkezelés.
ha-tartáshoz
zelés átfogó
a füzve 19,—

ytermesztési
mai. A nagy-
esztési tech-
vül 16 szán-
chnológiáját,
ési irányzár-
ve 30,— Ft.)

A DOHÁNYTERMELÉS STRUKTURÁLIS VÁLTOZÁSA ÉS A JÖVEDELMEZŐSÉG KÉRDÉSE

EÖRSSY JÁNOS dr.

A második világháború után világszerte erősen fokozódott a világos cigarettadohányok kereslete. A fogyasztók egyre nagyobb számban vásárolják a blend típusú cigarettákat, melyek alapanyagának zömét a Virginia és Burley-típusú dohányok szolgáltatják. A fogyasztói ízlés változásának megfelelően alakult a világ dohánytermelésének struktúrája, változott — és most is évről évre változik — a termesztett fajták aránya. Az erős, sötét típusú dohányok egyre inkább kiszorulnak. Még az olyan hagyományosan szivardohányt termeszto országok is, mint Brazília, Indonézia és a Fülöp-szigetek, áttérőben vannak a cigarettadohány-termelésre. E folyamat eredményeként már 1966-ban a világ 4,5 millió tonna dohánytermelésének mintegy 44%-át Virginia és Burley-típusú dohányok tették ki.* Ez az irányzat valószínűleg tovább folytatódik.

A dohánytermelés strukturális változásának ez az egész világon érvényesülő tendenciája — ha lassú ütemben is — hazánk dohánytermelésére is hatást gyakorolt. A nálunk Hevesinek nevezett Virginia dohány (továbbiakban Hevesi) termesztése hazánkban 1937-ben kezdődött a dohánytermő területnek mindössze 0,6%-án. Tekintve, hogy a Hevesi dohányt csak mesterséges úton lehet szárítani, a termőterület növelése csak a mesterséges szárítókapacitás bővítésével arányosan történhetett, s ezért lassan haladt előre.

Bár a közízlésnek már meg nem felelő dohányfajtának (Tiszai, Szegedi, Muskotály) a termesztése az 1950-es években megszűnt, teljes termőterületüket az említett ok miatt nem foglalhatta el a Hevesi dohány. Helyette (részben a debreceni dohány rovására is) felfejlődött a szabolcsi dohány termesztése, melyet akkor cigarettadohánynak minősítettek. A Szabolcsi ma is a legnagyobb termőterületen termelt dohányfajtánk (1968-ban közel 23 000 kh-on, a dohánytermő terület 63%-án termelték), pedig ma már mindenki egyetért abban, hogy a korszerű cigarettagyártás igényeit nem elé-

* Becsült adat: USA Földművelésügyi Minisztérium, 1966. XII. Kiadvány.

gíti ki. Ez a tény a világgpiaci árakban is tükröződik: a kiváló minőségű Virginia és Burley dohányokért az exportminőségű Szabolcsi dohány árának (50 cent) kétszeresénél is többet lehet elérni.

A *Hevesi dohány* termelése jelentőségének megfelelően csak az utolsó években fejlődött. Termőterülete 1951 és 1964 között 2700 kh-ról mindössze 3340 kh-ra emelkedett, ezzel szemben az utolsó öt évben termőterülete és ennek a teljes dohánytermő területhez viszonyított részaránya az alábbiak szerint változott:

	Termőterület (kh)	Részarány (%)
1964	3340	8,5
1965	3645	9,0
1966	4335	10,9
1967	5755	16,0
1968	5723	15,7

1968-tól új lehetőségek nyíltak a Hevesi dohány termesztésében. Addig a Magyar Dohányipar kizárólag ipari tevékenységként végezte a Hevesi dohány szárítását. A termelőszövetkezetek tevékenységi jogkörének az új gazdaságirányítási rendszerben történt bővítése azonban lehetővé teszi, hogy a nagy területen Hevesi dohányt termelő szövetkezetek mesterséges szárítókat építsenek. A beruházás eredményességét, valamint a szárítási technológia elsajátítását és begyakorlását a termelőszövetkezetekben a Magyar Dohányipar minden lehetséges eszközzel támogatja.

A másik keresett dohányfajta, a *Burley*, csak 1960-tól vált világszerte ismertté. Hazánkban 1963 és 1965 között üzemi kísérletek folytak Burley dohánnyal, s 1968-ban került köztermesztésbe 561 kh-on, túlnyomórészt öntözéses viszonyok között.

Ennek a tanulmánynak célja, hogy — 70 Burley és 65 egyéb dohányfajtát termeszto gazdaság adatai alapján — a Burley és Hevesi fajták termelésének jövedelmezőségét vizsgálva összehasonlítsa azt egyes hagyományos fajták (Szabolcsi, Kerti) jövedelmezőségével. Ezen az összehasonlításon keresztül vizsgáljuk, hogy a dohánytermelés strukturális változása milyen hatást gyakorol a dohánytermelő üzemek jövedelmezőségére, s ez a jövedelmezőség hogyan fokozható tovább.

A JÖVEDELMEZŐSÉG VIZSGÁLATI SZEMPONTJAI A DOHÁNYTERMELÉSBEN

A dohánytermelés jövedelmezősége az elmúlt évek folyamán gyakran képezte vita tárgyát. Természetesen mindenkit a jó szándék, a segíteni akarás vezetett (részben ezen viták eredménye volt a két lépcsőben végrehajtott árrendezés is). Ennek ellenére nyilvánosságra jutottak olyan megítélések, melyek a valóságosnál kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb színben tüntetik fel a dohánytermelés helyzetét. Egyesek a bruttó jövedelem szerepének túlsúlyozásával igyekeztek kedvezőbb színben feltüntetni a dohánytermelés jövedelmezőségét, mások pedig gyenge termelőszövetkezetekben végzett reprezentatív adatfelmérés eredményeire hivatkozva egyértelműen veszte-

ségesne
között
módsze
követke
A t
értésbe
vállalat
Elsődle
és a m
gát is.
Az
szemp
elkülön
A
árrend
hogy e
bevéte
csak ö
évekbe
rende
tának
dohány
lemény
dohány
viszon
termő
V
termő
zentat
azonb
—
—
gosan
—
E
fogun

A
ságok
natko
A
(mely
dett l

gű Vir-
árának

utolsó
össze-
lete és
übbiak

Addig
Hevesi
az új
, hogy
árítón-
nológ-
r Do-
szerte
Burley
órészt

hány-
k ter-
omá-
táson
ilyen
jövö-

kran
aka-
jtott
ések,
ik fel-
túl-
rme-
gzett
szte-

ségesnek nyilvánították a dohánytermelést, gyakran még az egyes fajták között sem tettek különbséget. Álláspontunkat ezen nézetekkel és vizsgálati módszerekkel kapcsolatosan, valamint saját módszerünk szempontjait a következőkben foglaljuk össze.

A termelés jövedelmezőségét — számos hazai és külföldi szerzővel egyetértésben — mindenkor a termelés során keletkezett tiszta jövedelemnek a vállalati termelési költségekhez viszonyított aránya alapján ítéljük meg. Elsődlegesnek tartjuk tehát a *nettó jövedelem* kategóriáját, hangsúlyozva — és a maga helyén kiemelve — természetesen a bruttó jövedelem fontosságát is.

Az egyes dohányfajták nemcsak a felhasználás, hanem a jövedelmezőség szempontjából is jelentősen különböznek egymástól, ezért azokat mindig elkülönítve vizsgáljuk.

A Debreceni és a Szuloki dohányok termelése 1968-ban, a második árrendezés után sem vált egyértelműen jövedelmezővé, sőt mondhatjuk, hogy ezen fajták esetében csak közepesnél jobb termés esetén fedezi az árbevétel a termelés költségeit. Ezt a két fajtát azonban már 1968-ban is csak összesen 1337 kh-on, a termőterület 3,7%-án termelték, s a következő években a köztermesztésből teljesen kivonják. (Ezt a szándékot már az árrendezéseknél is figyelembe vették.) Helytelen lenne tehát ennek a két fajtának a jövedelmezőségi vizsgálatai alapján következtetéseket levonni a dohánytermelésnek, mint üzemágnak a jövedelmezőségére vonatkozóan. Véleményünk szerint helyesen járunk el akkor, amikor a Burley és a Hevesi dohány jövedelmezőségét a Szabolcsi és Kerti fajták jövedelmezőségéhez viszonyítjuk, ugyanis ez utóbbi két fajta foglalta el 1968-ban a dohánytermő terület 71,5%-át.

Vizsgálatainknál csak a Burley dohány esetében törekedhettünk (kis termőterülete miatt) teljességre, felmérésünk a többi fajta esetében reprezentatív, a termőterületnek csupán 4,3%-ára terjed ki. Feldolgozásunkban azonban túlnyomórészt olyan gazdaságok szerepelnek, melyekben

- a hozamok az országos átlag körül mozognak,
- a minőség alapján számolt átlagárak sem térnek el nagyon az országosan elért átlagáraktól és
- a termelési költségek is átlagosak.

Ezeket a szempontokat egy-két eset kivételével — melyekre külön rá fogunk mutatni — sikerült érvényesíteni.

A JÖVEDELMEZŐSÉG ALAKULÁSA A VIZSGÁLT GAZDASÁGOKBAN

Az egyes dohányfajták jövedelmezőségének mutatóit a vizsgált gazdaságok átlaga alapján az 1962—1966., valamint az 1967. és 1968. évekre vonatkozóan az 1. táblázat mutatja be a következő oldalon.

A két utolsó évben emelkedtek a termésátlagok az előző öt év átlagához (melyben a két utolsó év erősen peronoszpórás volt) képest. A megnövekedett kat. holdankénti árbevétel azonban nemcsak a magasabb termésátla-

1. táblázat

EGYES DOHÁNYFAJTÁK TERMELESI KÖLTSÉGE, JÖVEDELME ÉS ÖNKÖLTSÉGE
A VIZSGÁLT GAZDASÁGOKBAN, AZ 1962—1966. ÉVEK ÁTLAGÁBAN,
1967-BEN AZ ELSŐ ÉS 1968-BAN A MÁSODIK ÁRRENDEZÉS UTÁN

Dohányfajta	Termés- átlag (q/kh)	Árbevétel (Ft/kh)	Termelési költség (Ft/kh)	Bruttó jövedelem (Ft/kh)	Nettó jövedelem Ft/kh	Önköltség (Ft/q)	Jövedelem (Ft/q)	1000 Ft termelési költségre jutó nettó jövedelem (Ft)
<i>Az 1962— 1966. évek átlagában:</i>								
Szabolcsi	5,65	8 499	13 098	1 650	— 4599	2318	— 814	— 351,12
Kerti	8,19	18 097	16 231	11 345	+ 1866	1982	+ 228	+ 114,96
Hevesi (zöld)	37,53	7 940	6 273	4 911	+ 1667	167	+ 44	+ 265,74
<i>Az 1967. évben:</i>								
Szabolcsi	8,02	18 838	17 461	10 219	+ 1377	2177	+ 172	+ 78,86
Kerti	8,19	21 725	17 918	13 141	+ 3807	2188	+ 465	+ 212,47
Hevesi (zöld)	46,82	15 243	8 368	11 765	+ 6825	178	+ 146	+ 815,61
Burley	11,40	33 449	24 472	22 444	+ 8977	2147	+ 787	+ 366,83
<i>Az 1968. évben:</i>								
Szabolcsi	7,73	18 501	16 252	11 319	+ 2249	2102	+ 291	+ 138,38
Kerti	8,57	24 130	19 100	16 830	+ 5030	2229	+ 587	+ 263,35
Hevesi (zöld)	47,03	17 156	12 098	13 110	+ 5058	257	+ 108	+ 418,08
Burley	11,33	32 172	24 877	21 561	+ 7295	2196	+ 644	+ 293,24

gok, hanem a két lépcsőben végrehajtott árrendezés hatását is tükrözi. A Burley dohányynál — melynek iparilag hasznosítható levélszáma a hagyományos fajták tövenkénti levélszámánál jóval nagyobb — a magasabb termés jóval magasabb termelési értékeket képvisel, kat. holdankénti árbevétele 1968-ban a Kerti dohányt 34%-kal, a Szabolcsiét pedig 73%-kal múlta felül.

A termelési költségek emelkedését az utolsó két évben elsősorban a megnövekedett termésátlagok indokolják. A gazdaságok nagy része a nagyobb adagú műtrágyák használatára tért át, s ez növelte az anyagköltségeket. A magasabb termés és a munkaegység értékének változása az élő-

munka-k
taltunk
csak a k
telember
mek fejl
A B
geket. 70
mennyis
tett ki k
A d
től függ
l kh doh
értékesü
munkan
a követk

S
B
H
B

A I
bruttó t
ennek a
beváltás
érték a

Az
(árbevétel
kisérté
delmező
kell jegy
gének m
negatív
rán nem

A
l kh-ra
A t
zést meg
kat az e

munka-költségek megnövekedését hozta magával. Nagy emelkedést tapasztaltunk az általános költségeknél az előző év átlagához viszonyítva, nemcsak a közvetlen költségek növekedésének arányában, hanem abszolút értelemben is. Ezt a tendenciát a termelés színvonalának növekedése, az üzemek fejlődése, differenciálódása hozza magával.

A Burley dohánynál az öntözés költségei is növelik a termelési költségeket. 70 öntözéssel termesztést folytató gazdaságban a felhasznált öntözővíz mennyisége átlag 97 mm csapadéknak felelt meg, s ennek költsége 1213 Ft-ot tett ki kat. holdanként.

A dohánynak nagy a kézimunka-igénye. Fajtától és termésmennyiségtől függően átlag 150–220 (Hevesinél 70–90) kézimunkanapot fordítanak 1 kh dohánytermő területre, ami azonban az egyes fajtáknál nem egyformán értékesül. Vizsgálataink szerint 1968-ban a kézimunkanap-ráfordítás, az egy munkanapra jutó termelési érték és a bruttó jövedelem az egyes fajtáknál a következők szerint alakult:

	Termésátlag (q/kh)	1 kh-ra jutó 10 órás kézi- munkanap- ráfordítás	Egy 10 órás kézimunkanapra jutó bruttó termelési érték (Ft)	bruttó jövedelem (Ft)
Szabolesi	7,73	156	118,60	72,56
Kerti	8,57	178	135,56	94,55
Hevesi (zöld)	47,03	77	222,80	170,26
Burley	11,33	227	141,73	94,98

A Hevesi dohány esetében a legmagasabb az egy munkanapra jutó bruttó termelési érték (és bruttó jövedelem), mivel a kézimunkanap-igénye ennek a zölden beváltásra kerülő dohányfajtának a legkisebb. A szárazon beváltásra kerülő dohányfajták közül az egy munkanapra jutó termelési érték a nagy terméshezamú Burley dohány esetében a legmagasabb.

EGYES DOHÁNYFAJTÁK BECSÜLT ORSZÁGOS JÖVEDELMEZŐSÉGE

Az országos átlagtermések és átlagárak, az 1 kh-ra jutó termelési érték (árbevétel), valamint a vizsgált gazdaságok termelési költségei alapján megkíséreltünk átfogó képet adni az egyes dohányfajták termesztésének jövedelmezőségéről az 1962–1966., 1967. és 1968. évekre vonatkozóan. Meg kell jegyeznünk, hogy a mutatók — bár a becslés a számítás közelítő jellegének megfelelően eléggé tág határközökkel történt — sem pozitív, sem negatív irányban eltérő szélsőséges eseteket (amilyenekkel vizsgálataink során nem egyszer találkoztunk) nem foglalnak magukban.

A jövedelmezőség becsült országos mutatóit (a jövedelem összegét 1 kh-ra és 1 q-ra vetítve) a 2. táblázat szemlélteti a következő oldalon.

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy az 1967. évi árrendezést megelőzően a dohánytermelés túlnyomórészt veszteséges volt, s a bajokat az első árrendezés csak részben orvosolta. A Szabolesi dohány termelése

2. táblázat

EGYES DOHÁNYFAJTÁK BECSÜLT ORSZÁGOS JÖVEDELMEZŐSÉGE AZ 1962–1966. ÉVEK
ÁTLAGÁBAN, 1967-BEN AZ ELSŐ ÉS 1968-BAN, A MÁSODIK ÁRRENDEZÉS UTÁN

Dohányfajta	Termés- átlag (q/kh)	Termelési költség (Ft/kh)	Ár- bevétel (Ft/kh)	Jövedelem (+) vesztés (-) (Ft/kh)	Önköltség (Ft/q)	Átlagár (Ft/q)	Jövedelem	
							Ft/q	a termelési költség %-ában
Az 1962—1966. évek átlagában:								
Szabolcsi	6,3	11 000—13 000	10 600	— 3200...— 400	1746—2190	1680	— 510...— 66	— 23,19...— 3,64
Kerti	8,0	14 900—16 800	16 800	0...+ 1900	1862—2096	2096	0...+ 234	0 ...+ 11,30
Hevesi (zöld)	30,2	5 600— 6 500	6 220	— 280...+ 620	185— 215	206	— 9...+ 21	— 0,43...+ 9,54
Az 1967. évben:								
Szabolcsi	6,6	11 800—15 200	14 130	— 1070...+ 2 330	1788—2303	2141	— 162...+ 353	— 7,04...+ 19,75
Kerti	7,5	14 500—17 000	18 640	+ 1640...+ 4 140	1933—2267	2485	+ 218...+ 552	+ 9,64...+ 25,55
Hevesi (zöld)	39,5	7 500— 9 000	12 440	+ 3440...+ 4 940	190— 228	315	+ 87...+ 125	+ 38,22...+ 65,87
Burley	11,4	23 500—28 000	33 500	+ 5500...+ 10 000	2061—2456	2934	+ 482...+ 877	+ 19,64...+ 42,55
Az 1968. évben:								
Szabolcsi	7,4	14 000—17 500	17 940	+ 440...+ 3 940	1892—2365	2424	+ 59...+ 532	+ 2,51...+ 28,14
Kerti	8,7	18 000—22 000	24 130	+ 2130...+ 6 130	2057—2514	2816	+ 302...+ 759	+ 9,68...+ 34,06
Hevesi (zöld)	38,5	8 000—11 000	11 340	+ 340...+ 3 140	208— 286	294	+ 8...+ 86	+ 3,09...+ 39,25
Burley	11,0	21 000—25 000	28 570	+ 3570...+ 7 570	1904—2267	2590	+ 323...+ 686	+ 14,28...+ 36,05

(a tanu
Debrecen
Ezért v
a jöved
fajták j
a Heves
zés ellen
közt m

szöntöt

sújtotta
gyon k

kapcsol
lönlege
nem sz

A
lunk vi
zat) és
az álta
mesztő
zőbb id
mint a
átlag 3
A minő
ságokb
bevéte

Az
rendeze
gítő. A
és a te
való, h
még er
vonala
– a h
útján c
A
ingado
mesztő
mesztő
emellh

(a tanulmányban nem szereplő kisebb jelentőségű dohányfajtákat, mint Debreceni, Szuloki nem is említve) nem vált egyértelműen jövedelmezővé. Ezért volt szükség az 1968. évi, második árrendezésre, amely megteremtette a jövedelmező dohánytermelés lehetőségét. Ennek ellenére *az egyes dohányfajták jövedelmezősége nem éri el a kívánt szintet*. Különösen szembeűnő ez a *Hevesi dohány* esetében, melynél az országos jövedelmezőség az árrendezés ellenére visszaesést mutat az előző (1967) évhez viszonyítva. Ennek okai között meg kell említeni

— a Hevesi dohány fejlődésének legérzékenyebb periódusában beköszöntött és hosszan tartó aszályt,

— a peronoszpórákát, amely a szivardohányok mellett a Hevesit sújtotta legjobban, s a termést nemcsak mennyiségileg, minőségileg is nagyon károsan befolyásolta és

— azokat a gazdaságokat, amelyek a termőterület fejlesztése során kapcsolódtak be a Hevesi dohány termesztésébe, s az ehhez szükséges különleges ismereteket (pl. a levelek érettségének helyes meghatározása) még nem szerezték meg.

A Hevesi dohány esetében számottevő különbség mutatkozik az általunk vizsgált gazdaságok 1968. évi jövedelmezőségi adatai (lásd 1. táblázat) és a becsült országos jövedelmezőség között. Ennek oka egyrészt, hogy az általunk vizsgált gazdaságok egytől egyig régi Hevesi dohánytermesztők, másrészt pedig a javarészt korai kiültetés és a viszonylag kedvezőbb időjárási körülmények folytán kevesebb peronoszpórákát szenvedtek, mint a gazdaságok nagy része. Így 47 q/kh átlagtermést értek el (az országos átlag 38,5 q/kh), s minőségileg is átlag feletti levélanyagot tudtak beváltani. A minőség alapján számolt mázsánkénti átlagár 365 Ft volt a vizsgált gazdaságokban 294,23 Ft-os országos átlaggal szemben, a kat. holdankénti árbevétel pedig 17 156 Ft, azaz 5816 Ft-tal több, mint az országos átlag.

A JÖVEDELEM NÖVELESÉNEK LEHETŐSÉGEI

Az előzőekből kitűnik, hogy a dohánytermelés jövedelmezősége az árrendezések következtében kedvezőbb lett ugyan, de még korántsem kielégítő. A vizsgált gazdaságokban a hozamok, a kat. holdankénti árbevételek és a termelési költségek is meglehetősen széles skálán mozognak. Nyilvánvaló, hogy ezen gazdaságok körén túl, országos viszonylatban az eltérések még ennél is nagyobbak. Dohánytermelésünk jövedelmezővé tétele, színvonalának emelése tehát a jövedelmezőséget befolyásoló *mindkét tényező* — a hozamok és ráfordítások — kedvező irányban történő befolyásolása útján egyaránt lehetséges.

A dohánytermelés átlaghozamai nálunk viszonylag alacsonyak és az ingadozások is elég nagyok. A vizsgált gazdaságoknál azonos évben és termesztési körzetben is előfordultak 40—50%-os különbségek. Korszerű termesztéstechnológiával, a munkák szakszerű, időbeli elvégzésével a hozamok emelhetők, amint ezt már számos példa igazolta. *A hozamok növelése a nettó*

jövedelem emelésének egyik legbiztosabb módja. A különböző színvonalon termelő gazdaságok vizsgálata alapján kalkulációt készítettünk arra vonatkozóan, hogy átlagos termelési költségeket feltételezve, hogyan emeli a kat. holdankénti terméshozam a nettó jövedelmet az egyes fajták esetében. Eszerint a *nettó jövedelem* (Ft/kh):

	7 q	8 q	9 q	10 q	11 q	12 q
	kat. holdankénti terméshozam esetén					
Szabolcsi	1500	2600	3800	5200	6800	8600
Kerti	3000	4100	5300	6600	8000	9500
Burley	1400	2500	3700	5100	6700	8500
	35 q	40 q	45 q	50 q	55 q	60 q
	kat. holdankénti zöldhozam esetén					
Hevesi	2700	3700	4800	6000	7300	8700

A *Kerti és Szabolcsi dohány* 9–10 q/kh átlagtermése mellett érnek el megfelelő jövedelmezőségi szintet a gazdaságok, a *Hevesi dohány*nál pedig 45–50 q-s *zöldhozam* esetén. A *Burley* dohányra vonatkozóan a kalkuláció számadatai alapján azt a téves következtetést lehetne levonni, hogy jövedelmezőségi szintje a hagyományos fajtakénál alacsonyabb. Kétségtől különül a speciális termesztéstechnológiája (öntözéses termesztés), magasabb termelési költségei miatt 12 q-ig a *Burley* dohány termesztése alacsonyabb nettó jövedelmet biztosít, mint a *Kerti* vagy akár a *Szabolcsi* azonos termésátlag mellett.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy míg a 12 q/kh átlagtermés a Szabolcsi, sőt a Kerti dohány esetében is — ritka kivételektől eltekintve — az elérhető maximumot jelenti, addig ez a Burley dohánynál legfeljebb közepes termésnek tekinthető. Ennél a fajtánál — amely öntözéses viszonyok közt minőségromlás veszélye nélkül bírja a bővebb trágyázást — *legalább 16 q kat. holdankénti átlagtermés az elérendő cél, amely már magas, minden egyéb dohányfajlát (sőt bármely más mezőgazdasági terméket is) felülmúló jövedelmezőséget biztosít.* Azt, hogy Burley dohány esetében a hazai viszonyaink közt legeredményesebbnek tekinthető termesztéstechnológia kialakulása után ez az átlagtermés könnyen elérhető lesz, bizonyítja egyrészt, hogy Görögországban 1961-től 1967-ig 11,6 q-ról 16,1 q-ra emelkedett a kat. holdankénti átlagtermés, másrészt pedig az, hogy 1968-ban már nálunk is több termelőszövetkezet termelt kat. holdanként 16 q felett Burley dohányt. (A kókai Kossuth Tsz 16,98 q, a tiszaföldvári Szabad Nép Tsz 16,50 q, a sajópüspöki Sajóvölgye Tsz 16,54 q és a sajóvámosi Aranykalász Tsz 16,86 q átlagtermést ért el.)

Tekintve, hogy a dohány beváltási ára az elért minőségnek megfelelően minőségi osztályok szerint alakul, a termelési érték emelésének a mennyiségi hozam növelésén kívül hatékony eszköze a *minőség javítása*. A minőség alapján számolt mázsánkénti átlagáraknál a vizsgált gazdaságokban azonos évben és termesztési körzetben 20–30%-os eltéréseket találtunk. A termelési

érték növe
amely első
— a
ban tartal
— ke
— a
ben szaka
— sz
érhető el.
A jövő
tése. Ez első
A gépi m
fajtaink t
tettük. A
a mainál
koncentrá
fogja bef

Vizsga-
termelése
gazdasági
hagyomán-
a két fajt
ságszerű
vezet a k
területén

Teki
rőek, egy
humuszb
kos vályo
nitrogénb
jó minősé
ad magas
hető, a H
kapacitás
Épp
hagyomá
kíván, a
méretek
fogja ma

* Lásd
11. számában

érték növelésének tehát számottevő tartalécai vannak a minőségjavításban, amely elsősorban

- a dohányfajta igényeinek megfelelő, a tápanyagokat helyes arányban tartalmazó műtrágyázással;
 - koraisággal (korai palántanevelés, időben végzett kiültetés és törés);
 - a különböző törési övezetekbe tartozó leveleknek az érés sorrendjében szakaszosan végzett törésével és
 - szakszerűen végzett szárítással
- érhető el.

A jövedelmezőség növelésének másik módja a *termelési költségek csökkentése*. Ez elsősorban az *egyes munkafolyamatok gépesítése* útján valósulhat meg. A gépi művelés esetén elérhető élőmunka-megtakarítás mértékét dohányfajtáink termesztésének jövedelmezőségéről írt korábbi cikkünkben* ismertettük. A gépi művelés széles körű elterjedése teremti majd meg a lehetőségét a *mainál kedvezőbb üzemi méretek* kialakulásának, a dohánytermesztés üzemi koncentrációjának, amely a jövedelmezőség alakulását ugyancsak kedvezően fogja befolyásolni.

A FEJLŐDÉS IRÁNYA ÉS A KONCENTRÁCIÓ

Vizsgálataink során bizonyítást nyert, hogy a *Burley és a Hevesi fajták termelése* — megfelelő termesztéstechnológia alkalmazása esetén — a *mezőgazdasági üzemek számára kedvezőbb, nagyobb jövedelmet biztosít, mint egyes hagyományos dohányfajták*. Tekintve, hogy a hazai és külföldi piac is ennek a két fajtának nyersanyagát igényli nagyobb mennyiségben, a fejlődés szükségzerűen a Hevesi és Burley dohányfajták termőterületének növeléséhez vezet a köztermesztésből kivonásra kerülő fajták és a Szabolesi fajta termőterületének rovására.

Tekintve, hogy a jövő két dohányfajtájának az igényei egymástól eltérőek, egyik sem fogja akadályozni a másik területi fejlődését. A Burley a humuszban és tápanyagban gazdag, középkötött, de laza szerkezetű, homokos vályog- és öntéstalajokat kedveli, a Hevesi pedig csak humuszban és nitrogénben szegény homok- vagy homokos vályogtalajokon ad megfelelő, jó minőségű termést. A Burley biztonsággal csak öntözéses viszonyok közt ad magas termést, tehát csak folyók, öntözőrendszerek közelében termesztendő, a Hevesi termőterületének fejlesztése pedig csak a mesterséges szárítókapacitás egyidejű növelésével együtt lehetséges.

Éppen azért, mert mindkét dohányfajta termelése bizonyos speciális, a hagyományos dohányfajták termelését méreteiben meghaladó beruházást kíván, a Hevesi és Burley dohányok szélesebb körű elterjedése az üzemi méretek fejlődését, a *dohánytermelésnek egy bizonyos mérvű koncentrációját fogja maga után vonni*, annál is inkább, mert a termelés ma már kialakuló

* Lásd a „Dohányfajtáink termesztésének jövedelmezősége” c. cikket a Gazdálkodás 1968. évi 11. számában.

nagyüzemi jellege és más üzemágaknak e téren elért eredményei ezt indokolják.

1961-ben, amikor a mezőgazdaság szocialista átszervezése befejeződött, a dohánytermelés továbbra is kisüzemi keretek közt folyt a kialakított nagyüzemekben. A dohányt termelő gazdaságok 74%-ában a termőterület 20 kh alatt maradt. Ez a helyzet a termelőszövetkezetek fejlődése folyamán csak nagyon lassan — az általános fejlődési ütemmel lépést nem tartva — változott. 1966-ban az általunk vizsgált 300 Szabolcsi és Kerti dohányt termelő gazdaság a termőterület nagysága szerint a következőképpen oszlott meg:

Termőterület (kh)	Szabolcsi (%)	Kerti (%)
4— 10	2,8	16,0
11— 20	15,0	30,0
21— 30	10,8	34,0
31— 50	23,7	10,0
51—100	28,0	8,0
101—200	18,0	2,0
200 felett	1,7	—

A nagyüzemi termelés szempontjából helyes termelési méretek kialakítását elsősorban a gépesítés korlátai és a nagy kézimunka-igény hátráltatta, de sokan emlegették a termelés nagyobb biztonságát is, mint a termőterület növelését gátló tényezőt. Véleményünk szerint ma már — amikor a mezőgazdasági termelés szakosítása világszerte általánosnak tekinthető irányzattá vált — intenzívebben kell foglalkozni a dohánytermelés megfelelő üzemi méreteinek kialakításával, annál is inkább, mert

— az új fajták termesztése nagyobb gyakorlatot és szakértelmet kíván, s ennek előnye nagyobb termőterület esetén jobban realizálódna;

— kialakult a gépi művelés lehetősége, s ennek önköltségesökkentő hatása is nagyobb termőterület esetében érvényesül jobban;

— nagy szakértelemmel végrehajtott szervezés esetén a termelés biztonsága koncentráltabb termelés esetén is megalapozható.

Természetesen az optimális termőterület minden egyes gazdaságban annak speciális adottságait figyelembe véve, alapos ökonómiai vizsgálat alapján állapítható meg.

Автор сравнивая доходность от сортов табака Хевеши и Бурлей с доходностью от традиционных сортов определяет то, что в ходе происходящего в процессе производства табака структурного изменения посевная площадь этих двух сортов в силу необходимости будет увеличиваться. Это обосновывает доходность предприятия и, наряду с потребностями отечественной промышленности, благоприятные возможности экспорта. На мировом рынке за табак из сортов Хевеши и Бурлей хорошего качества мы можем получить цену в два раза больше, чем за табак сорта Саболич. По мнению автора увеличение посевной площади этих двух сортов табака влечет за собой и формирование более благоприятных размеров предприятий. При крупном производстве табака считает минимальной посевную площадь в 50 кад. хольдов.

AZ ITA

Az
közisim
megállap
Loránd
költsége
takarmá
meg, tel
jelentős
arra, ho
tanüzen
felkére
mányoz

A l
lőbe, al
az állom

A f
lított t
tehát az

Dec
résí ará

A l
nélküli
tanak.

* Mu
és Hermán
ezúton is k